

ÜNİTE-6 Türk Sosyologları

Mübeccel Kıray ve Cahit Tanyol

1) MÜBECCEL KIRAY

a) Toplumsal Yapı Analizleri için Bir Çerçeve

- ❖ Kıray’a göre sosyal yapı dediğimiz fonksiyonel bütünün her cephesi belirli yönlerde değişikliğe uğrar.
- ❖ Değişme sosyal yapının her tarafında zincirleme reaksiyonlar şeklinde kendini gösterir.
- ❖ Değişme oluşumunda kurumların ya da değerlerin bir bütün içinde göreceli yerleri, fonksiyonların ve bu fonksiyonların bütün içinde değişme oluşumları her zaman *denge koruma mekanizmaları* halinde ortaya çıkar.
- ❖ Kıray’a göre bu çözülme ve buhrana engel olacak ara formlar/tampon mekanizmalar sayesinde sosyal yapının çeşitli yönleri birbiri ile bağlanır.
- ❖ Her toplum hacim, ekolojik ilinti, farklılaşma ve örgütlenme, dışarıya açılma ve dışarıyla bütünleşme, anonim, insan ilintileri kurma gibi haller, feodal komünitelerin modernleşme, şehirleşme ve sanayileşmesinde en belirli oluşumlar halinde ortaya çıkar
- ❖ Kıray Osmanlı toplumunu Batıdan farklı gelişmesinde asıl gözden kaçan meselenin köylü lord ya da reaya-bürokrat lord ilişkisinin çok dışında olduğu kanısındadır
- ❖ “Türkiye’de bugün şehirleşme, şehirlerin sanayileşme hızının, tarımın modernleşmesinden çok daha yavaş olması sonucu “*sahte şehirleşme*” diye nitelediğimiz oluşumlarla sonuçlanmaktadır”.
- ❖ Az gelişmiş toplumlar hızla değişir ki bu da toplumların iç ve dinamik merkezleri yeni bir düşünme biçimine ihtiyaç duyar.
- ❖ Buna paralel yeni türde bir sosyal bilim ihtiyacı ortaya çıkar.
- ❖ Türkiye bu aşamaya 1960’larda değişimle ilgili daha güvenilir bilgi edinme ve değişimi kontrol etme ve yönlendirme yetisi kazanma hem yeni oluşan elit hem de süreçle etkileşim içindeki dış değişim ajanları için önemli bir hal aldığı geldi.
- ❖ Bu durumun ilk sonuçlarından biri “bilimsel” sosyal bilimler alanında eğitim görmüş iş gücüne ve bu tür uzmanları yetiştirecek kurumlara yönelik talebe yanıt olarak *planlama teşkilatlarının* kurulmasıydı.
- ❖ 1960’dan bu yana, ülkenin büyük kentlerinde, sosyal bilim bölümleri açıkça modern araştırma yönelimli olan dört üniversite açılmıştır (ODTÜ, Hacettepe, Boğaziçi, Ege Üniversitesi).

b) Toplumsal Değişim ve Türkiye

- ❖ İnsanlar toplu olarak bir arada yaşarlar ve yaşamlarının bir düzeni vardır.
- ❖ İnsanlara ve oluşturdıkları yaşam düzenlerine toplum diyoruz.
- ❖ Toplumun ne olduğu değil ne tür özellikler taşıdığı önemlidir.
- ❖ Bunlardan biri yerleştiği arazidir.
- ❖ Diğer nüfus ve nüfusun özellikleridir.
- ❖ Ayrıca nüfusun doğayı işleme tarzı ve bunlardan doğan insan ilişkileri, insan doğa ilişkisi, insanların doğayı işlemede kullanılan aletler ile bunların hepsinin oluşturduğu sosyal örgütlenme ve sosyal örgütlenmenin kendine uygun olarak yarattığı değerler sistemi inançları, düşünceleri ile bir bütündür.
- ❖ Doğayı işleme tarzınız değişirse, nüfusunuz değişir, nüfusunuz değişirse yerleşme tarzınız değişir, yerleşme tarzınız değişirse sosyal örgütlenme veya bunlarla ilgili olarak değerler, inanç sistemi değişir
- ❖ Toplum değişir, toplumlar hiçbir zaman durağan değildir.
- ❖ Değişmenin içsel ve dışsal dinamikleri vardır.
- ❖ Toplum değişirken bölük pörçük değişmez.
- ❖ Değişirken toplumun hangi özellikleri değişirse, diğer özellikleri ile beraber zincirleme reaksiyona girerek öbür taraflarını da değiştirirler.
- ❖ Yani toplum hem bir bütündür hem de bu bütün sürekli değişmektedir.
- ❖ Değişirken kendisini yeniden düzenler, yeniden biri bütün haline gelir.

- ❖ Bu anlamada toplum bir bütündür
- ❖ Köylülükle değişim olmadan, köylülüğün hakim olduğu bir Türkiye Cumhuriyeti kurulmuştur.
- ❖ Türkiye’de bu anlamda değişim 1950’lerde başlar.
- ❖ Bu dönemde gerek toprağı kullanma gerekse ürünleri değerlendirme biçimleri ve yeni ürünler girmeye başlamıştır.
- ❖ 1960’larda değişimin diğer yönü kırdan kente göçler başlamıştır.
- ❖ Şehre göçen köylüler artık köylü değildir.
- ❖ Topraktan kopan bu eski köylüler şehirleri de hızla değiştirmiştir.
- ❖ Değişim rastgele değildir.
- ❖ Toplum kendi yapısı gereğı hem değişiyor, değişirken de daha az değişen yönlerini tamamlayıcı ilişkileri de oluşturarak başka yönleriyle birleşiyor, kendini yeniden düzenliyor.
- ❖ Küçük birimlerden başlayan dinsel patronaj, kentsel yapılarak siyasi partilere, uluslararası kuruluşlara doğru genişleyip gitmektedir
- ❖ Türkiye’nin toplumsal yapısındaki değişim ana eksen köylülük içinde gerçekleşen dönüşümdür.
- ❖ Bu değişimin kanıtı 1950 ‘lerden bu yana köylülüğün çözülmesi, köylülerin kente göç etmesi ve burada yerleşmesidir

c) Kentleşme

- ❖ 1950’lerden 1980’lere kadarki süreçte ekonomik daralma ve genişlemelere bağlı olarak kendiliğinden oluşan, toplumun sorununu halletmiş görünen fakat daha sonra gelişmeyi tıkayan birçok ara formu yeterli bulmak hem siyasi partilerde hem de giderek devlette iki temel ve tehlikeli yönü toplum hayatına yerleştirildi.
- ❖ Birincisi her türlü kanunsuzluğu olağan karşılama ve göz yumma yaşam biçimine sokuldu ve hukuk devleti sözü retorik olarak kaldı.
- ❖ İkincisi modern toplumun kaçınılmaz parçası olan farklılaşma, uzmanlaşma ve gerçek anonim örgütlenme yerine durmadan küçük kapalı çevrelerin yüz yüze ilişkileri, kişisel bağımlılıkları oluşturan patronajı çeşitlendirdi ve yaydı.
- ❖ Şehirlerde kolayca işçileşemediği, ücretlileşemediği zaman ne oluyor.
- ❖ Kıray’a göre bunlar kategorilendirilirse eliyle çalışan işçi mavi yakalı, beyaz yakalı olan yüksek memur ve bunların dışında pembe yakalı deyince mavi yakalılar kadar rutin işlerde çalışan ve genellikle cinsiyete has bir yön almış olan sekreterlik ile bilgisayar kullanımı gibi meslekler anlaşıyor.
- ❖ Dolayısıyla, köyden şehre göç edenler açısından ortaya koymamız gereken sorun iki çeşittir.
- ❖ Biri kendiliğinden oluşan uyum mekanizmaları diğeri ise politikalar geliştirerek uyumu sağlamaya çalışan düzenlemeler.
- ❖ Kendiliğinden oluşan uyum mekanizmalarının ilki tüketim sorunudur.
- ❖ İkinci uyum mekanizması eğitim, üçüncü uyum mekanizması meslek geliyor.
- ❖ Bununla sanatlar son derece önemli bir uyum mekanizması oluşturuyor.
- ❖ Kıray, Türkiye’de metropoliten alanların oluşumunda sanayilerin kent merkezlerinin dışına çıkarılmasında ortaya çıkan özgün bir sanayi, yer seçim tipolojisi tanımlamaktadır.
- ❖ Kıray’ın “saçaklanma” olarak kavramlaştıracığı bu özgün mekansal dönüşüm süreci kent ve sanayi coğrafyası yazınına çok değerli bir katkı yapmıştır.
- ❖ Kıray, az gelişmiş bir ülkenin metropolitenleşme sürecinde sanayinin desantrilize olmasının yarattığı yeni kentsel yapıdaki yerleşim örüntülerinin, Avrupa ve Amerika’da 1960’lı yıllarda olduğundan farklı olarak “saçaklanma” biçiminde oluştuğunu öne sürmektedir.

d) Toplumsal Yapı Çalışmaları

- ❖ Kıray’ın çalışmalarının dayandığı toplumsal açıklama modelini E. Kongar *Türk Toplum Bilimcileri I* yapıtında hem büyük boy hem de orta boy kuram ve modellere dayandırır.
- ❖ Kıray’ın gerçekleştirdiği saha çalışmalarına bakıldığında ilk olarak önce kasaba, köy, sonra da kentlerin geldiği görülmektedir.
- ❖ Bu tutum tesadüfi değildir.
- ❖ Türkiye’de köy çalışmalarına bakıldığında 1950’lerden sonra yeni bir ivme kazanılmıştır.

- ❖ Sosyologların köye çok ilgi göstermediklerini psikolog ve antropologların bu konuyla daha fazla ilgilendikleri söylenebilir
- ❖ 1960'lı yıllarda ülkemizde değişim süreci yeni gelişmelere sahne olmuştur.
- ❖ Kıray'ın çalışmaları değişime paralel yoğunluk kazanmıştır.
- ❖ Kıray'a göre sosyal yapı ve şehirleşme olgusunu araştıranlar sorunu çeşitli yönlerden ele almışlardır.
- ❖ F. Tönnies, E. Durkheim, M. Weber'den beri süregelen dikotomik tipleşmelerle sosyal yapı ve değişim birtakım çift terimlerle yorumlanmıştır.
- ❖ Bunlar: Robert Redfield'in "folk ve şehir" çifti, "köy ve şehir", "gelenekçi modern", dördüncü olarak ise feodal şehir-modern şehir terimleridir.
- ❖ Kıray'ın seçimi feodal şehir-modern şehir çiftidir.
- ❖ Kavramsal çerçeve olarak kullandığı feodal şehir-modern şehir kullanımına başka bir örnek Sosyal Bilimler Derneği'nin İzmir'e yönelik ortak proje çerçevesinde Örgütlemeyen Kent adıyla yaptığı çalışmadır.
- ❖ Araştırma 1967-1968 yıllarında tamamlamış 1972'de yayınlanmıştır.
- ❖ Bu araştırmanın konusu İzmir'de iş hayatının yapısı ve yerleşme düzenidir.
- ❖ Kıray'ın bu çalışmayla amacı böyle bir dönüşümün hangi faktörlerin etkisi ile mümkün olduğu ve bu dönüşümün kente nasıl aksettiği araştırılarak bu oluşumlar üzerinde bazı genellemelere ulaşmaktır.
- ❖ Kıray "II. Dünya Savaşı Sonrasında Metropollerdeki Sosyal Değişim" adlı çalışmasında 1945 sonrası ülkemizdeki metropol kentlerin sorunlarını, patronaj ilişkilerini değişen kentin parametrelerini tartışır.
- ❖ Kıray'ın Ereğli çalışması ise Ereğli'de kurulacak olan demir-çelik sanayi tesisleri öncesinde sosyal hayatı analiz etmek için yapılan ve DTP tarafından desteklenen bir çalışmadır.
- ❖ Kıray, kitabın önsözünde bu çalışmanın memleketimizde yapılan yayımlanan ilk kent araştırması olduğunu belirtir.
- ❖ Çalışmanın verileri, yazılı kaynak tarama, açık mülakat, survey teknikleri kullanılarak elde edilmiştir.
- ❖ Araştırmanın temel konuları şöyledir: yöntem ve veriler, Ereğli'nin konumu, tarihi, nüfus hareketleri, sosyal ekonomik hayat, gelir farklılıkları ve tüketim normları, aile yapısı ve ailede insan ilişkileri, eğitim, boş zaman uğraşları, haberleşme, mülki düzen, din ve dünya görüşü, demir çelik fabrikaları, civar köyler.
- ❖ Anketlerde siyasal ve dinsel davranış ve inançlara ait sorulara yer verilmemiştir.
- ❖ İlk defa "tampon kurum" ve "tampon mekanizma" kavramları kullanılmıştır.
- ❖ Kasabada en önemli iş grupları sırasıyla, tüccar ve esnaf, kömür işletmesinde çalışan memurlar, işçiler, diğer devlet memurları ve serbest meslek sahipleridir.
- ❖ Bunları deniz nakliyeciliği ve balıkçılık takip eder.
- ❖ Çiftçilik en arkadan gelir.
- ❖ İş grupları arasında sayı bakımından en kalabalık, rol ve fonksiyon bakımından en önemli grup tüccar ve esnaktır.
- ❖ Serbest meslek sahipleri ve subay-memur grubu oranında da bir artma görülmektedir.
- ❖ Bugün Ereğli'de en gözde sayılan ve oğulların edinilmesi istenilen meslekler mühendislik ve diğer serbest meslekler gibi yeni düzen mesleklerdir.
- ❖ Meslek tercihinde hiç kimse toprakla ilgili bir meslek seçmemiştir.
- ❖ Anonim olmayan insan ilişkileri Ereğli'nin en yerel kalmış kısmıdır.
- ❖ Baba oğul ilişkilerinde değişim en önemli değişimlerden biridir.
- ❖ Baba-oğul dayanışmasının çözülmesi düzensizlik ve güvensizlik olarak yansımıştır.
- ❖ Bu yüzden kız evlat ile aile arasındaki ilişki önem kazanmıştır.
- ❖ Ailenin çekirdek aileye dönüşmesi eşler arasındaki ilişkiyi daha az otoriteye dayanır bir hale getirmiştir.
- ❖ Doğum, sünnet, evlenme ve ölüm ile ilgili ritüellerin dinsel değeri azalmıştır.
- ❖ Aile içi ilişkilerde sorunsuz değişiminde anne önemli bir rol oynar.
- ❖ Baba ile oğul arasındaki dengeyi korumak anneye düşüyor.

- ❖ Böylece anne aile içi düzenin devamlı ve sürtünmesiz değişmesine yardım eder.
- ❖ Annenin bu yeni rolü değişen aile kurumunda geçiş devresini bunalımsız geçirmesini sağlayan tampon fonksiyondur
- ❖ Ereğli’de bütün değişen kurumlarda en temel bağlantılar, yeniden beliren değerler, yeniden kurulan ilişkilerde ailenin ve kişinin güvenliğini sağlamak gayreti göze çarpmaktadır.

2) CAHİT TANYOL

- ❖ Cahit Tanyol, edebiyatçıdır, felsefecidir, sosyologdur.
- ❖ Sosyal bilimlerin farklı alanlarında yazan çok yönlü bir fikir adamıdır.

a) Din Olgusu ve İslamiyet Öncesi

- ❖ Bir din olarak İslamiyeti incelemenden önce din olgusunun sınırlarını araştırmak, açık seçik tanımını yapmak gerekir.
- ❖ Her din olgusunda içeriği ve farklılıkları ne olursa olsun şu üç öge bulunur:
 - ❖ 1. Her dinde bir inanç sistemi vardır.
 - ❖ 2. Her dinin kendine özgü bir ibadeti ve töreni vardır, törensiz din olmaz.
 - ❖ 3. Her dinin bir kutsal yeri, bir tapınağı vardır
- ❖ İster ilkel olsun, ister semavi, ister çok tanrılı olsun, ister tek tanrılı ya da tanrısız, hepsin bu üç ögeyi barındırır.
- ❖ İbadet ve ayini inanç belirler.
- ❖ İnanç alanında yer alan eylem ve dualarda bir kutsallık, bir dokunulmazlık hayal edilir.
- ❖ Durkheim dinsel alanı kutsal, kutsal dışı diye ayırır.
- ❖ Doğal olarak ilkel toplumlarda dinsel baskı ön planda görüldüğü için kutsal ve kutsal dışı dünya birbirinden kesin çizgilerle birbirinden ayrılmıştır.
- ❖ Hatta bu iki dünya birbirine karşıttır.
- ❖ Birini terk etmeden diğerine girmek mümkün değildir.
- ❖ Bu durum bir tür manastır yaşamıyla belirgin hale gelir.
- ❖ Bizde çeşitli tasavvuf ve tarikatlara girenler birçok denemeden geçerler.
- ❖ Bunlara “seyri sülük” derler.
- ❖ Derviş kendisini doğal yaşamdan soyutlamıştır.
- ❖ Kişi içindeki “nefs-i emareyi” yani kendisini hazlara iten nefsi öldürmek zorundadır.
- ❖ Bunun nedenleri içinde önce diyalektik bir çatışmayla karşı karşıyadır.
- ❖ Bu diyalektik çatışmaya tasavvuf dilinde “nefs-i levvame” ile “nefs-i emare”nin çatışması denir.
- ❖ İnsanı hazlara, şehvetlere sürükleyen nefis yani ben ile buna engel olmak için savaşıyan ben anlamında kullanılır.
- ❖ Sonuçta mistik “nefs-i mutmaine” yani kötülükleri yenmiş ve rahatlamış bir bene sahip olur.
- ❖ Bütün karmaşıklığına rağmen kutsal şeylerden bir kısmı birbiriyle birleşerek aralarında bir bağlantı oluşturur ve kendi dışında kalan diğer inançlardan ayrılık gösterirse, inanç, ayin ve törenlerin toplamı bir din olur.
- ❖ Merkezi bir örgütte toplanır.
- ❖ Üyeleri kendi aralarında bir cemaat kurarlar.
- ❖ Tanyol’a göre yalnız toplum dinsel cemaatlerin toplamı değildir.
- ❖ Durkheim’ın kutsal-kutsal dışı ayrımı din sosyolojisi açısından konuya açıklık getirir de toplumun tümünü kuşatmaktan uzaktır diyen Tanyol, Durkheim’ın bu konuda söyledikleri ilkel toplumlar için geçerlidir der.
- ❖ Mekanik dayanışma dinsel niteliktedir.
- ❖ Tanyol Durkheim’ın kutsal-kutsal dışı ayrımından hareket ederek din ve laik hayat arasındaki koşutluk üzerinde durur.
- ❖ İlkel toplumlarda kutsal alan geniş, kutsal dışı alan ise çok sınırlıdır.
- ❖ Tönnies’ in deyişiyle kutsal alana cemaat, kutsal dışı alan cemiyet diyecek olursak ileri toplumlara doğru gidildikçe kutsal dışı alan önem kazanır
- ❖ Tanyol’a göre Durkheim’ın din sosyolojisi ile ilgili görüşlerinin çoğu eskimiştir.
- ❖ Fakat yine de din konusunda ileri sürdüğü pek çok tanım hala geçerliliğini korumaktadır.

- ❖ Tanyol’a göre Durkheim’ın din ve büyü üzerinde ileri sürdüklerinin bizim için özel bir anlamı vardır.
- ❖ Aslında Durkheim’da hem kuram hem amaç bakımından çoğu zaman onların alanlarını ayırmanın güç olduğunu söylüyor.
- ❖ Bununla beraber dinle büyüün alanlarının ayrı ayrı olduğunu şu düşünce ve gözlemlere dayandırır:
 - Din büyüü reddeder, üstelik ona düşmandır, büyü de dine karşıdır.
 - Büyücünün hareketlerinde dine aykırı bir taraf vardır. Ne kadar benzer görünümüleri olsa da aralarındaki çatışma önlenemez.
 - Büyücüyle müşterisi arasındaki bağlantı gevşektir ve müşterilerin kendi aralarında da bir birlik ve beraberlik yoktur.
 - Dinin ana kurumlarından biri tapınaktır ve bu dinde esastır. Büyücünün ise tapınağı yoktur
- ❖ Tanyol’a göre Durkheim’ın din ve büyü üzerinde ileri sürdüklerinin bizim için özel anlamı Şamanizm den kaynaklanmaktadır.
- ❖ Din ve büyüün iç içe olduğunu en iyi kanıtlayan Türklerin, islam’dan önceki dini olan Şamanizm’dir.
- ❖ Türklerin Müslüman olmadan önceki dini Şamanizm’dir.
- ❖ Şamanizm büyü esaslarına göre örgütlenmiş bir dindir.
- ❖ Şamanizmin Türk toplumsal ve siyasal yaşamında önemli bir yeri vardır.
- ❖ Şamanizm, İslamiyet’e bir dinamizm ve Türk toplumuna yepyeni bir ideoloji ve devlet felsefesi getirmekte rol oynamıştır.
- ❖ Şamanizm’in bir mitolojisi ve evren görüşü vardır.

b) Türklerin Evrensel Devlet Anlayışı

- ❖ Türk toplumunun kurmuş olduğu devletlerin temelinde ortak bir devlet felsefesi ve dünya görüşü vardır.
- ❖ Doğu’da ve Batı’da toplum yapıları ve devlet türleri tamamıyla farklıdır.
- ❖ Buna bağlı olarak devlet felsefeleri de ayrı dünya görüşlerine dayanır.
- ❖ Doğu ve Batı arasındaki çelişkiyi bir senteze ulaştırmak için en kolay yol taklittir.
- ❖ Her alanda olduğu gibi devlet sorununda da ilk hareket noktası Doğu ile Batı arasındaki ayrılık olmalıdır.
- ❖ Düşünce bu ayrılık üzerinde yoğunlaşmalıdır.
- ❖ Batı uygarlığı adını verdiğimiz kültür ve devletler topluluğu kendi sosyal, ekonomik, kültürel tarih görüşünü bütün bir insanlığın evrim şeması gibi ele almıştır.
- ❖ Bu uygarlığın dışında kalan İslam uygarlığı Asya uygarlığı yok kabul edilmiş ya da Batı’ya etkisi bakımından düşünülmüştür.
- ❖ Türk Devlet Felsefesinin Kaynağı Mitolojidir.
- ❖ Doğu-Batı dünya görüşünün arkasında daha önce İslamiyetle ilişkisi açısından durulan iki mitoloji vardır.
- ❖ Biri antik çağ yani Yunan mitolojisi diğeri Şamanist mitolojisi.
- ❖ Türk devlet felsefesinin kaynağını bu mitolojide aramak gerekir
- ❖ Yunan mitolojisinde tanrılar bir site tanrısıdır.
- ❖ Türk mitolojisinde ise tanrılar devlet tanrısıdır.
- ❖ Bu nedenle Şamanizm de evrensel bir nitelik yaşamaktadır.
- ❖ Yani birisinde doğa, diğeri devlet-insan-toplum ağır basar.
- ❖ Biri din mitoslarına, diğeri kaynağı büyü olan mitoslara dayanır.
- ❖ Türkler İslamiyet’ten önceki evren ve devlet görüşlerini İslamiyet içinde de çeşitli biçimde sürdürmektedir.
- ❖ Şamanist görüşte mitolojik evrenin özelliğini, toplumla ve doğayla ilişkisini bir cümleyle özetleyebiliriz: Francis Bacon’ın “Bilmek yapabilmektir.”
- ❖ Sözü farklı olarak Şamanizm de kendisini gösterir.
- ❖ Bu söz “Bilmek doğayı ve onun olaylarını yönetmek ve değiştirmektir” olarak değişir.
- ❖ Şaman mitolojisinde önemli olan doğayı ve olayları yönetmek ve değiştirmektir

c) Kùltür

- ❖ Bireyin doğuŖta hazır bulduğu ve içinde yetiŖtiđi değerlerdir.
- ❖ Bu değerler çeŖit çeŖittir.
- ❖ Tanyol, kùltürde bulunan değerleri üç grupta toplar. 1. Bireyin hareketiyle ilgili değerler.
- ❖ 2. Bireyin düşünceyle ilgili değerler.
- ❖ 3. Bireyin yaratmasıyla ilgili değerler.
- ❖ Bu ayrımı kùltürün karakteristiğini belirtmek için yapar.
- ❖ Kùltüre bir nevi toplumsal veraset demek doğrudur.
- ❖ Tanyol, bireye sonradan eklenen bütün bilgi, hareket, yaratma ve yapma değerlerinin toplamına kùltür adını vermektedir.
- ❖ Kùltürün ilk belirtisi ve özelliği dildir.
- ❖ Birey yalnız dil gibi duygu ve düşünceye yön veren kùltür değerlerinde değil, teknik ve pratik ihtiyaçlarını karŖılamađa kalktığı zaman da hazır bir takım kùltür değerlerini kullanır, yani kùltür değerleri daima ayrı ayrı bireylerin elinde toplanır.
- ❖ Tanyol, bizim Batı medeniyeti karŖısında özel durumumuz ne olursa olsun kùltür ve medeniyeti birbirinden ayıramayız der.
- ❖ Din gibi, dil gibi, teknik de belli bir kùltürün malıdır ve bir ahenk teŖkil ederler.
- ❖ Daha açık ifadeyle manevi değerlerle maddi değerler arasında bir uyuşma bir benzeşme vardır

d) Sosyal Ahlak Laik Ahlak

- ❖ Batı medeniyeti ve Batı zihniyetini yapan unsurlar içinde durulması gereken en önemli sorun “şahsiyet terbiyesidir”.
- ❖ Çünkü bir medeniyeti yaratan ve ona yön veren şahsiyetin özelliğidi.
- ❖ Ahlak, bir takım hareket kaidelerin toplamıdır.
- ❖ Bu kaideler iyi olur, kötü olur, insani olur, hepsi ahlak kavramının içine girer.
- ❖ Ahlak kuralları toplumdan topluma değiştir.
- ❖ Bu kuralların değişmesinde din değil, töre ve adetler rol oynar.
- ❖ Çünkü yapılması istenenle, istenmeyeni ayıran, iyi ve kötü hükümlerini veren odur.
- ❖ Ahlakta önemli olan kaide değil, kaideyi uygulayan bireyin tavrıdır.
- ❖ Dinde esas olan emir, ahlakta esasa olan tavidir.
- ❖ Tanyol, tavrıla şahsiyeti kasteder.
- ❖ Tanyol’a göre rejimde yapmış olduğumuz inkılâbı ahlakımızda yapamadık.
- ❖ Ahlakta önemli olan, laik bir takım ahlak kaideleri bulmak değildi.
- ❖ Her Ŗeyden önce bir şahsiyet inkılâbına ihtiyacımız vardı.
- ❖ Rejimin gerektirdiği şahsiyet yaratılmadan hiçbir Ŗey değiştirilemezdi.
- ❖ Düenden, bugünde ahlaki şahsiyetimizde eksik olan taraf neydi?
 - Medeni cesaret.
 - İnsanın kendi kendisini hareketlerinden sorumlu tutması.
 - Kendi kendisiyle tutarlı olmak ve bunu gerek birey ve gerekse devlet hayatında gerçekteşirmek.
 - Sosyal faydayı bireysel faydadan üstün tutmak
- ❖ Sosyal ahlak demekle ahlaki, din, hukuk, örf ve adet gibi sosyal olaylardan biri kabul ederiz
- ❖ İnsan hareketlerini müeyyideli (yaptırım) ve müeyyidesiz olmak üzere ikiye ayırır.
- ❖ Tanyol’a göre hareketlerim ze müeyyide koyan faktörler Ŗunlardır:
 - Hukuki müeyyide,
 - Dini müeyyide,
 - Örf ve adet müeyyidesi,
 - Moda ve
 - Ahlaki müeyyide
- ❖ Tanyol her müeyyideli harekette ise Ŗu unsurların bulunduğunu aktarır.
 - a) Müeyyidenin kaynağı veya otorite, yani emreden,
 - b) Emredilen, yani kaide,
 - c) Bireyin sorumluluğu.

- ❖ Tanyol'a göre ahlaki müeyyidenin hukuk, din, örf ve adetlerden farkı otoritenin içeriden dışarıya doğru olmasıdır.
- ❖ Otoritenin kaynağı ahlaki şuur veya vicdan dediğimiz kaynaktır.
- ❖ Sonuç olarak:
 - Ahlaki şuurda otoritenin kaynağı ile adetlerdeki otoritenin aynı şey olduğu.
 - Ahlaki kaideyi bizim yaratmadığımız, onların adetlerde formüle edilmiş olduğu.
 - Ahlaki şuurdaki otoritenin dini, hukuki, sihrî otorilerden ayrı olduğu ve onlardan müstakil olarak geliştiğini ifade eder.
- ❖ Tanyol'a göre laik ahlak dine dayanmayan, emir ve otoritelerini dinden olmayan ahretsiz bir ahlak demektir.
- ❖ Laik ahlak, Durkheim'ın anladığı manada akıldan çıkan veya ona dayanan bir ahlak da değildir.

e) Vatandaşlık Kavramı ve Laik Ahlak Eğitimi

- ❖ Batı'da eğitim ister liberal, ister sosyalist olsun ortak bilim ve evren görüşlerine dayanır.
- ❖ Bilim aracı ve özü açısından laiktir.
- ❖ Orada laikliğin arkasında çağdaş bilim bulunur.
- ❖ Neyi gerçekleştirilmek ister?
- ❖ Tanyol'a göre bu amaç iki noktada toplanabilir.
 - a) Geleceği temsil eden çocuklara ulaşılması ve gerçekleştirilmesi, gerekli amaçları göstermek.
 - b) Toplumun önceden var olan saygıdeğer kurallarını, geleneklerini yeni kuşaklara aktarmak.
- ❖ Birincisi geleceğe yönelik umutları ve idealleri içerir.
- ❖ İkincisi hareketlerimize bir düzen ve disiplin getirir. Toplumda sürekliliği sağlayarak kuşaklar arasında bir uyuşma ve kaynaşma yaratır. İşte bu amaçların bütününe vatandaşlık eğitimi diyoruz.

SON

Acikogretim.biz